

Explain the Executive Tactics of Internship of Public Health in Golestan University of medical sciences; A Qualitative Study

Alireza Heidari*: Faculty member, Medical education development center, Golestan University of medical sciences, gorgan, Iran.

Javad Khademi: Faculty member, Department of public health, school of health, Golestan University of medical sciences, gorgan, Iran.

Zahra Khatirnamani: MS.C, Department of public health, school of health, Golestan University of medical sciences, gorgan, Iran.

Narges Raffiei: PhD student, Department of public health, school of health, Golestan University of medical sciences, gorgan, Iran.

Abstract: An Internship in the field is one of the courses that students should be trained in a real work environment. Internship course plays a key role in shaping students' core skills and professional competencies. The purpose of this study was to determine the executive strategies of internship training program in the field of public health in the School of Health of Golestan University of Medical Sciences. This descriptive qualitative study was conducted in 2019-2020 in Golestan province. Participants in the study were 31 undergraduate public health graduates who completed their internship at the School of Public Health, undergraduate public health students who had completed at least one semester of internship, instructors, and faculty members of the Department of Public Health. They were purposefully selected. Data were collected by group and individual interviews and Analyzed by content analysis method in Atlas.ti 8 software. The executive strategies to improve the internship situation in the field of public health were explained in 5 main topics (Upgrading the educational system, planning and preparation before internship, internship management, improving the situation in the internship area and monitoring and evaluating students) and 24 sub-topics. The selection of appropriate strategies to improve the current situation in the framework of the operational plan, can lead to quantitative and qualitative improvement of internship in public health at Golestan University of Medical Sciences.

Keywords: Qualitative Research, Internship, Public Health Education, Public Health School.

***Corresponding author:** Faculty member, Medical education development center, Golestan University of medical sciences, gorgan, Iran.

Email: alirezaheidari7@gmail.com

مقدمه

اساسی‌ترین بخش خدمات مراقبت سلامت، نیروی انسانی است (حیدری و همکاران ۱۳۹۴). جهت تقویت و تربیت نیروی انسانی و تدوین یک برنامه درسی منطبق با نیاز جامعه، همکاری بین بخش‌های مختلف نظام آموزشی و مراکز ارائه‌دهنده خدمات سلامت ضروری است (حیدری و همکاران ۱۴۰۰). هدف اساسی در آموزش دانشجویان، ارتقای دانش، مهارت و ارزیابی صحیح و دقیق مهارت‌های آموخته شده می‌باشد، به طوری که دانشجو بتواند پس از فراغت از تحصیل آموخته‌ها و مهارت‌های خود را در محیط واقعی به کار بسته و توانایی انطباق با محیط کاری را داشته باشد. درس کارآموزی در عرصه از دروسی است که باید دانشجویان در محیط واقعی کار به صورت عملی آموزش ببینند. دوره‌های کارآموزی در شکل دهی مهارت‌های اساسی و توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجویان نقش اساسی دارد و تأثیر آن بیشتر از درس عملی و نظری است (دهقانی و همکاران ۱۳۹۹). آموزش این مهارت‌ها به مانند پلی است که خلا بین آموخته‌های نظری و مهارت‌های بالینی را پر می‌کند (عابدینی و همکاران ۱۳۹۷). در این راستا، مسئولان آموزشی باید تلاش کنند شرایطی برای دانشجویان ایجاد شود تا با استفاده کارآمد از منابع موجود در محیط‌های آموزشی، مهارت کافی و موردنیاز برای حرفه آینده خود را کسب کنند (دهقانی، ۱۳۸۳).

از آنجا که رشته بهداشت عمومی نیز شاخه اساسی علوم سلامت است، دانش‌آموختگان پس فراغت از تحصیل، کارشناس حرفه‌ای در نظام سلامت خواهند بود تا با قرار گرفتن در کنار سایر کارکنان و مدیران سلامت، مسئولیت تأمین حفظ و ارتقای سلامت جامعه را به عهده گیرند. برای انجام این مهم دانشجویان فوق باید دانش و مهارت لازم را در دانشکده‌های بهداشت فرا گیرند تا پس از طی دوران تحصیل ویژگی‌های حرفه‌ای لازم را برای انجام وظایف و مسئولیت خود در نظام سلامت و سازمان‌های وابسته کسب نمایند (میرزا اسماعیلی، شریع گو و مهدی

پور ۱۳۹۹). در ایران شورای عالی برنامه ریزی یک برنامه کارآموزی را در قالب ۱۲ واحد درسی برای دوره کارشناسی بهداشت عمومی تصویب نموده است. در این برنامه ریز فعالیتها، چگونگی اجرا، محل اجرا و نحوه ارزشیابی برای هر سه قسمت به تفکیک ذکر نشده است. می‌توان گفت که نحوه برگزاری دوره کارآموزی در دانشگاه‌های مختلف، متفاوت و به صورت سلیقه‌ای است (خیاطی، جهانلو و لطفی زاده ۱۳۹۱).

در طی سال‌های گذشته ارائه دروس کارآموزی در دانشگاه‌های ایران در وضعیت مناسبی قرار نداشته و رضایت بخش نبوده است (تبریزی و اعظمی اقدس ۱۳۹۳). مطالعه انجام شده توسط دهقانی و همکاران در مورد ارزیابی کیفیت کارآموزی در دانشگاه و در گروه‌های مختلف، به مشکلاتی از جمله ضعف در برنامه آموزشی و نحوه کار مربیان و کمبود امکانات، اشاره کرده است که منجر به ضعف آموزشی و عدم کسب مهارت لازم خواهد شد (عابدینی و همکاران ۱۳۹۷). تبریزی و اعظمی اقدس نیز به مشکل ارزشیابی در کارآموزی پرداخته‌اند و معتقدند شیوه جاری ارزشیابی نمی‌تواند بین دانشجویان به طور عادلانه تمایز قائل شود (تبریزی و اعظمی اقدس ۱۳۹۳). با توجه به اینکه، مطالعه‌ای اختصاصاً به استخراج راهبردهای اجرایی جهت بهبود وضعیت کارآموزی بهداشت عمومی نپرداخته است؛ بنابراین هدف از انجام پژوهش حاضر تبیین راهکارهای اجرایی جهت بود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گلستان بود.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر به روش کیفی از نوع توصیفی اکتشافی انجام شد. شرکت کنندگان در مطالعه ۳۱ نفر بودند؛ به طوری که، ۱۱ نفر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ناپیوسته رشته بهداشت عمومی که دوره کارآموزی خود را در دانشکده بهداشت گذرانده‌اند، ۱۲ نفر از دانشجویان کارشناسی پیوسته رشته بهداشت عمومی که حداقل یک

تأیید پذیری استفاده شد (گوبا ۱۹۸۱، لینکلن ۱۹۹۵، دماری و همکاران ۲۰۱۸). از بازنگری شرکت کنندگان برای تأیید صحت داده‌ها و کدها استفاده شد (مقبولیت). برای تأمین اعتماد داده‌ها در مطالعه حاضر کدهای اولیه و مثال‌هایی از چگونگی استخراج طبقات، زیرطبقات و واحدهای معنایی از متن مصاحبه‌ها برای هر یک از طبقات در اختیار ناظر خارجی قرار گرفت تا درک مشابه یا مغایر او با پژوهشگر بررسی شود (قابلیت اطمینان). جهت حصول قابلیت تأیید در پژوهش حاضر متن تعدادی از مصاحبه‌ها کدها و طبقات استخراج شده در اختیار همکاران پژوهشگر و تعدادی از اعضای هیئت علمی که با نحوه تحلیل تحقیقات کیفی آشنا بودند و در پژوهش شرکت نداشتند، گذاشته شد و از آنان خواسته شد تا صحت فرایند کدگذاری داده‌ها را مورد بررسی قرار دهند. مطالعه حاضر با مطالعات دیگر مقایسه شد و نتایج مشابهی که از این پژوهش با دیگر پژوهش‌ها حاصل شد نشان دهنده قابلیت انتقال داده‌ها بود.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل محتوای داده‌های حاصل از مصاحبه‌های نیمه ساختار یافته با بهره‌گرفتن از تحلیل درون مایه ای در نرم افزار Atlas.ti8 انجام شد. روش تحلیل محتوا عبارت است از بررسی منظم نوشته‌های موجود، از طریق شناسایی و گروه‌بندی درون مایه‌ها (تم‌ها)، کدگذاری، طبقه‌بندی و توسعه این طبقات، که منجر به تبدیل حجم زیادی از اطلاعات خام به خلاصه‌ای از اطلاعات جامع می‌گردد.

جهت رعایت اصول اخلاقی، طرح به شماره IR.GOUMS.REC.1398.269 به تصویب کمیته اخلاق دانشگاه رسید. افراد در هر مرحله از پژوهش حق کناره‌گیری از مطالعه را داشتند.

یافته‌ها

راهکارهای بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در پنج طبقه اصلی نظام آموزشی، برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی، مدیریت کارآموزی،

نیمسال از کارآموزی را سپری کرده اند، ۵ نفر از اعضای هیئت علمی گروه بهداشت عمومی و ۳ نفر از مربیان گروه بهداشت عمومی در مطالعه شرکت نمودند. نمونه‌گیری تا اشباع کامل داده‌ها انجام شد. پژوهشگر با توجه به هدف پژوهش خود و با بررسی ویژگی‌های شرکت کنندگان، ویژگی‌های زیر را برای انتخاب شرکت کنندگان در نظر گرفت: داشتن تجربه کارآموزی و گذراندن حداقل یک نیمسال کارآموزی و علاقه به مشارکت در پژوهش. برای جمع‌آوری داده‌های کیفی از دیدگاه صاحب‌نظران، از مصاحبه‌های فردی و مصاحبه‌های گروهی استفاده شد. مصاحبه‌کنندگان، دو نفر از اعضای تیم تحقیق بودند، تجربه مطالعه کیفی داشته و دارای مدرک تحصیلی دکترای تخصصی و کارشناسی‌ارشد بودند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، راهنمای مصاحبه نیمه ساختاریافته با محوریت استخراج راهکارهای اجرایی جهت بهبود وضعیت موجود کارآموزی بهداشت عمومی بود. سؤالاتی مانند "به نظر شما نقاط قوت و ضعف کارآموزی در عرصه بهداشت عمومی دانشکده بهداشت چه می‌باشد؟" و "راهکارهای پیشنهادی شما برای بهبود وضعیت موجود چیست؟" از شرکت‌کنندگان پرسیده شد. جهت زمان انجام مصاحبه، پس از هماهنگی حضوری یا تماس تلفنی با افراد مدنظر، وقت ملاقات گرفته شد. مصاحبه‌ها در مکانی انجام شد که آرام و بدون مراجعه افراد دیگر در حین مصاحبه بود.

پیش از شروع مصاحبه‌ها هدف از مطالعه برای شرکت کنندگان به طور کامل توضیح داده شد. با کسب اجازه از شرکت کنندگان و اطمینان دادن به آنان جهت محرمانه ماندن اطلاعات آنها، عدم انتشار جداگانه و به تفکیک نام شرکت کنندگان، مصاحبه‌ها ضبط گردید. در عین ضبط مکالمات از یادداشت برداری نیز استفاده شد. پس از انجام مصاحبه‌ها، صداهای ضبط شده پیاده‌سازی شد. نوشتن متن مصاحبه‌های ضبط شده در نزدیکترین فاصله زمانی ممکن انجام پذیرفت. جهت دستیابی به صحت و پایایی داده‌ها از معیارهای موثق Lincoln و Guba شامل معیارهای مقبولیت، انتقال پذیری، قابلیت اطمینان و

فیلد کارآموزی و ارزشیابی دانشجویان و ۲۴ طبقه فرعی تبیین گردید (جدول ۱).

جدول ۱. راهکارهای بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشگاه علوم پزشکی گلستان

Table 1. Strategies to improve the internship situation in the field of Public Health in Golestan University of medical sciences

طبقات اصلی	طبقات فرعی
نظام آموزشی	حضور دانشجویان در واحدهای ارائه کننده خدمت در هنگام ارائه دروس نظری مرتبط کم کردن فاصله بین دروس نظری و عملی آموزش اصول و شیوه‌های آموزشی به مراقبین سلامت و بهورزان استفاده از اساتید دروس نظری مرتبط با فیلد برای به کارگیری آن مفاهیم در کارآموزی حضور مستمر و فعالانه اساتید و مربیان کارآموزی ایجاد بستری جهت انتقال تجربیات بین دانشجویان
برنامه‌ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی	برگزاری نشست‌های منظم همه ذینفعان جهت تدوین برنامه درسی جامع برای کارآموزی افزایش سطح کیفی برنامه‌های کارآموزی در نیمسال ۸ نسبت به نیمسال ۷ معرفی حضوری دانشجو به مراکز در ابتدای کارآموزی انتخاب یک رابط در مراکز بهداشتی جهت پیگیری و هماهنگی امور کارآموزی لزوم تبیین انتظارات از دانشجویان در ابتدای نیمسال توسط گروه آموزشی آموزش مهارت‌های ارتباطی به دانشجو قبل از کارآموزی
مدیریت کارآموزی	پرداخت حق بیمه مسئولیت توسط دانشگاه و دانشجو برگزاری جلسات هماهنگی با معاونت بهداشتی و مرکز بهداشت شهرستان لزوم هماهنگی بیشتر جهت سرویس ایاب و ذهاب با واحد نقلیه قبل از شروع کارآموزی
بهبود وضعیت عرصه کارآموزی	تبدیل برخی از مراکز بهداشتی به مراکز آموزشی بهداشتی جبران زحمت، تقدیر و تشکر و ایجاد انگیزه پرسنل مراکز بهداشتی توجه مراکز بهداشت در مورد انتظارات از دانشجویان و وظایف مراکز انتخاب مراکز علاقه‌مند یا دارای تمایل به همکاری در کارآموزی استفاده از دانشجویان نایب‌نمونه جهت آموزش دانشجویان پیوسته
پایش و ارزشیابی دانشجویان	اصلاح لاگ بوک با نظر واحدهای اجرایی و دستورالعمل‌های واحدهای اجرایی در نظر گرفتن بخشی از نمره ارزشیابی بر اساس مشاهده فعالیت‌های دانشجو ارزشیابی پایان نیمسال به صورت ترکیب کتبی و مصاحبه دریافت بازخورد فعالیت‌های کارآموزان از پرسنل مراکز بهداشتی

۱- ارتقای نظام آموزشی

حضور دانشجویان در واحدهای ارائه کننده خدمت در هنگام ارائه دروس نظری مرتبط، کم کردن فاصله بین دروس نظری و عملی، آموزش اصول و شیوه‌های آموزشی به مراقبین سلامت و بهورزان، استفاده از اساتید دروس نظری مرتبط با عرصه برای به کارگیری آن مفاهیم در کارآموزی، حضور مستمر و فعالانه اساتید و مربیان کارآموزی، ایجاد بستری جهت انتقال تجربیات بین دانشجویان به عنوان راهکارهای بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در نظام آموزشی عنوان گردید.

۱-۱- حضور دانشجویان در واحدهای ارائه کننده خدمت

در هنگام ارائه دروس نظری مرتبط "بهبود است که دانشجویان از همان نیمسال‌های ابتدایی که دروس را به صورت نظری می‌آموزند وارد مراکز شوند و به صورت تدریجی هم با محیط آشنا شده و هم به صورت تجربی مهارت‌های لازم را کسب کنند" (شرکت کننده شماره ۲۱- عضو هیئت علمی گروه بهداشت عمومی). "مثلاً اگر در کنار تدریس درس بهداشت مدارس یک جلسه هم می‌رفتیم خدماتی که یک کارشناس بهداشت باید تو مدرسه انجام میده رو از نزدیک میدیدیم یا اونجا گفته میشد، اینها خیلی بهتر درک می‌شد" (شرکت کننده شماره ۶- دانشجوی پیوسته).

به کارشناسان مراکز بهداشتی نیز کار صحیحی نیست چون کارشناسان نمی‌توانند وقت زیادی را برای آموزش دانشجویان بگذارند." (شرکت کننده شماره ۲- دانشجوی ناپیوسته)

۱-۶- ایجاد بستری جهت انتقال تجربیات بین دانشجویان

"بچه‌ها هر دو هفته یا سه هفته یکبار روز صبح تا بعد از ظهر بیان همه بچه‌های کلاس بیان تو کلاسشون جمع بشن و کلا تجربیاتشونو بیان بکن. شاید بعضی از بچه‌ها تجربیات خیلی خوبی تو کارآموزی داشتن که برای بعضی گروه‌ها اصلا پیش نمیومد. ما تو کارآموزی عملاً ارتباط بچه‌ها با همدیگه و با دانشگاه رو از بین بردیم" (شرکت کننده شماره ۷- مربی کارآموزی)

۲- برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی

برگزاری نشست‌های منظم همه ذینفعان جهت تدوین برنامه درسی جامع برای کارآموزی، افزایش سطح کیفی برنامه‌های کارآموزی در نیمسال ۸ نسبت به نیمسال ۷، معرفی حضوری دانشجویان به مراکز در ابتدای کارآموزی، انتخاب یک رابط در مراکز خدمات جامع سلامت جهت پیگیری و هماهنگی امور کارآموزی، انتخاب یک رابط در مراکز بهداشتی جهت پیگیری و هماهنگی امور کارآموزی، لزوم تبیین انتظارات از دانشجویان در ابتدای نیمسال توسط گروه آموزشی، آموزش مهارت‌های ارتباطی به دانشجویان قبل از کارآموزی به عنوان راهکارهای بهبود وضعیت در برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی عنوان گردید.

۲-۱- برگزاری نشست‌های منظم همه ذینفعان جهت

تدوین برنامه درسی جامع برای کارآموزی

"باید نشست‌های منظمی بین اساتید، مربیان، کارکنان حوزه سلامت و نمایندگان دانشجویان یا دانش‌آموختگان جدید جهت تدوین یک برنامه درسی جامع برای کارآموز، برگزار بشه" (شرکت کننده شماره ۸- مربی کارآموزی)

۲-۲- افزایش سطح کیفی برنامه‌های کارآموزی در

نیمسال ۸ نسبت به نیمسال ۷

۱-۲- کم کردن فاصله بین دروس نظری و عملی

"در حین کلاسهای نظری، اگر بلافاصله درس عملی نیز گذاشته شود بهتر است. دروس نظری که واحد عملی دارند، نظری و عملی همزمان برگزار شود." (شرکت کننده شماره ۲- دانشجوی ناپیوسته). "بچه‌ها دو واحد که دارن نظری میگذرونن یک واحد عملیشم در کنارش بگذرونن، اگه اینطوری باشه بچه‌ها یک چیزی کامل یاد می‌گیرن." (شرکت کننده شماره ۷- مربی کارآموزی).

۱-۳- آموزش اصول و شیوه‌های آموزشی به مراقبین سلامت و بهروزان

"یکی شاید بگه تو شرح وظایف یک مراقب سلامت، آموزش دانشجویان هم هست، آره. تو شرح وظایف کلی که تو حوزه معاونت بهداشتی نوشته میشه، میگه آموزش دانشجویان، ولی نگفته چند ساعت و چطور؟ باید اصول آموزش دادن رو هم به این کارمندان یاد بدیم که چجوری دانشجویان رو آموزش بده. اهداف چیه؟ انتظارات چیه؟" (شرکت کننده شماره ۱- مربی کارآموزی). "باید کلیه پرسنل اون مرکز هم آموزش ببینن که چطور با دانشجویان برخورد کنن. یعنی من اگه دانشجوی میفرستم برای یه خونه بهداشتی، بهروز باید یاد بگیره که مثل یه بهروز عادی نیست. بهروز آموزشی و اول باید بهش آموزش بدیم. چیزی که بنظر من اول حلقه مفقودست." (شرکت کننده شماره ۱۲- مربی کارآموزی)

۱-۴- استفاده از اساتید دروس نظری مرتبط با عرصه برای به کارگیری آن مفاهیم در کارآموزی

"باید به استادی که ایمن سازی درس میدن بگیم موقع کارآموزی هم یه روز بیا بالای سر دانشجوی، چون نظریش و گفتی عملیشم برایشون بگو" (شرکت کننده شماره ۱- مربی کارآموزی)

۱-۵- حضور مستمر و فعالانه اساتید و مربیان کارآموزی "می‌بایست در کارورزی، مربی دائماً حضور داشته باشد و دانشجویان گروه شده و برای هر گروه، یک مربی در نظر گرفته شود. حضور دانشجویان به صورت فردی در مرکز بهداشت زیاد سودمند نیست و سپردن آموزش دانشجویان

۲-۶- آموزش مهارت های ارتباطی به دانشجو قبل از

کارآموزی

"باید برای کارآموزها کارگاه آموزش مهارت های ارتباطی بگذاریم تا بتونن چجوری بتونن با مردم ارتباط برقرار کنن؟ اصول مشاوره رو یاد بگیرن" (شرکت کننده شماره ۷- مربی کارآموزی).

۳- مدیریت کارآموزی

پرداخت حق بیمه مسئولیت توسط دانشگاه و دانشجو، برگزاری جلسات هماهنگی با معاونت بهداشتی و مرکز بهداشت شهرستان، لزوم هماهنگی بیشتر جهت سرویس ایاب و ذهاب با واحد نقلیه قبل از شروع کارآموزی به عنوان راهکارهای بهبود وضعیت در مدیریت کارآموزی عنوان گردید.

۳-۱- پرداخت حق بیمه مسئولیت توسط دانشگاه و

دانشجو و به صورت اختیاری

"دانشجویان را بیمه کنند تا بتوانند اقداماتی مانند واکسیناسیون را انجام بدهند." (شرکت کننده شماره ۲- دانشجوی ناپیوسته). "یه هزینه ای رو دانشگاه تقبل کنه. یعنی ۵۰ درصد رو دانشجو و ۵۰ درصد رو دانشکده و هرکسی هم که دلش می خواد. با این دیدگاه پیگیری بشه." (شرکت کننده شماره ۶- دانشجوی پیوسته)

۳-۲- برگزاری جلسات هماهنگی با معاونت بهداشتی و

مرکز بهداشت شهرستان

"مدیر گروه باید ارتباط خوبی با معاونت بهداشتی برقرار کنه. قبل از شروع دوره کارآموزی بیاد جلسه بذاره با اونا و هماهنگ کنه. توصیه من اینه که یک جلسه مشترکی با حضور کارکنان معاونت بهداشتی و با حضور حداقل رئیس شبکه و معاونین و مسئولین واحدهای شبکه شهرستان هم گذاشته بشه و انتظارات و برنامه ها گفته بشه." (شرکت کننده شماره ۱- مربی کارآموزی)

۳-۳- لزوم هماهنگی جهت سرویس ایاب و ذهاب با

واحد نقلیه قبل از شروع کارآموزی

"برنامه زمان بندی کارآموزی باید خیلی قبل تر از شروع کارآموزی به واحد نقلیه اعلام بشه که اگه در دانشگاه

"سطحش یه کمی بالاتر باشه. همینطور که نیمسال ۱

میره؛ فضایی که توش قرار می گیره و اون کارهایی که انجام میدیم سطحش یه کمی بالاتر باشه. یعنی این قد و وزن و کارهای روتین نباشه" (مصاحبه گروهی شماره ۱- دانشجوی پیوسته)

۲-۳- معرفی حضوری دانشجو به مراکز در ابتدای

کارآموزی

"فقط یک هماهنگی از قبل کردیم، نامه نگاری کردیم نظاماتیک انجام شده و به دانشجو می گن برو خودت. در صورتی که شاید لازم بود روز اول دانشجو رو می بردیم حضورا معرفی می کردیم. توی اون فضای کارآموزی در واقع به نظام معرفی میشد و بعد از اون، دانشجو اونجا کار می کرد" (شرکت کننده شماره ۲۳- عضو هیئت علمی)

۲-۴- انتخاب یک رابط در مراکز بهداشتی جهت پیگیری

و هماهنگی امور کارآموزی

"خیلی خوبه که در مرکز بهداشتی یه فردی رو قرار بدن به عنوان پیگیری کننده آموزش دانشجویان؛ یعنی در در واقع با دانشجو همراهی و همکاری بکنه که روند آموزشی دانشجو با همکاریش به چه شکل هست." (شرکت کننده شماره ۱۲- مربی کارآموزی)

۲-۵- لزوم تبیین انتظارات از دانشجویان در ابتدای

نیمسال توسط گروه آموزشی

"به نظر من باید اساتید وظایف کارآموز توی مرکز یا پایگاه اجرائی رو برای ما توضیح میدادن. شرح میدادن که چیکار باید بکنین. وظیفه شما اینجا چی هست. وقتی ما بدونیم چه وظیفه ای داریم اونجا که رفتیم میدونیم باید چکار بکنیم." (مصاحبه گروهی شماره ۱- دانشجوی پیوسته). "گروه باید هدف از کارآموزی را بطور واضح و شفاف گروه به دانشجویان در ابتدای نیمسال بیان نماید و انتظارات گروه نیز متقابلا به دانشجویان گفته شود که در این زمینه تکلیف دانشجویان مشخص شود." (شرکت کننده شماره ۲۰- عضو هیئت علمی گروه بهداشت عمومی)

بیایم تشکر کنیم. هم زبانی تشکر کنیم، هم یک تقدیرنامه
ای بدهیم." (شرکت کننده شماره ۱- مری کارآموزی)
۳-۴- توجیه مراکز بهداشت در مورد انتظارات از

دانشجویان و وظایف مراکز

"بهبود که یک هماهنگی بشه با جایی که دانشجو میره
اونجا، دوره کارآموزیشو انجام بده. بهشون بگید که از
فرستادن دانشجو به اون مرکز چه انتظاراتی دارید؟ اونا
چه راهنمایی هایی بکنن دانشجو رو." (شرکت کننده
شماره ۱۹- دانشجوی ناپیوسته)

۴-۴- انتخاب مراکز علاقه مند یا دارای تمایل به همکاری
در کارآموزی

"می توان از قبل از شروع نیمسال برنامه ریزی کرد و
مکانبات مربوطه را انجام شود تا مراکز که فعالتر و
جهت یادگیری دانشجو ارزش قایل می شوند انتخاب
شود" (شرکت کننده شماره ۲۰- عضو هیئت علمی گروه
بهداشت عمومی).

۴-۵- استفاده از دانشجویان ناپیوسته جهت آموزش
دانشجویان پیوسته

"ما هم دانشجویان پیوسته داریم و هم دانشجویان
ناپیوسته. دانشجویان ناپیوسته ما اکثرا کارکنان نظام
هستند و می توانند بازوان آموزشی ما برای دانشجویان
پیوسته باشند و می توانند به ما کمک کنند" (شرکت
کننده شماره ۲۳- عضو هیئت علمی گروه بهداشت
عمومی).

۵- پایش و ارزشیابی دانشجویان

اصلاح لاگ بوک با نظر واحدهای اجرایی و دستورالعمل
های واحدهای اجرایی، در نظر گرفتن بخشی از نمره
ارزشیابی بر اساس مشاهده فعالیت های دانشجو، ارزشیابی
پایان نیمسال به صورت ترکیب کتبی و مصاحبه، دریافت
بازخورد فعالیت های کارآموزان از پرسنل مراکز بهداشتی
به عنوان راهکارهای بهبود وضعیت در پایش و ارزشیابی
دانشجویان عنوان گردید.

۵-۱- اصلاح لاگ بوک با نظر واحدهای اجرایی و
دستورالعمل های واحدهای اجرایی

سرویس کمه و بخواد استیجاری بگیره، یه بودجه ای رو
در نظر بگیره که سرویس بخواد اجاره کنه" (مصاحبه
گروهی شماره ۱- دانشجوی پیوسته).

۴- بهبود وضعیت عرصه کارآموزی

تبدیل برخی از مراکز بهداشتی به مراکز آموزشی
بهداشتی، جبران زحمت، تقدیر و تشکر و ایجاد انگیزه
پرسنل مراکز بهداشتی، توجیه مراکز بهداشت در مورد
انتظارات از دانشجویان و وظایف مراکز، انتخاب مراکز
که تمایل به همکاری در کارآموزی دارند، استفاده از
دانشجویان ناپیوسته جهت آموزش دانشجویان پیوسته به
عنوان راهکارهای بهبود وضعیت در فیلد کارآموزی عنوان
گردید.

۴-۱- تبدیل برخی از مراکز بهداشتی به مراکز آموزشی
بهداشتی

"مراکز بهداشتی ما مراکز آموزشی خوبی نیستن. از طرف
معاونت بهداشتی نیاز داره که تشکیلاتش کامل تر باشه و
بعنوان یه مرکز معین آموزشی واقعا انتخاب بشه. مثل
بیمارستان های آموزشی." (شرکت کننده شماره ۱۲-
مری کارآموزی)

۴-۲- جبران زحمت، تقدیر و تشکر و ایجاد انگیزه
پرسنل مراکز بهداشتی

"کسی که مسئول هست اونجا، بدونه یک چیزی عاید
خودش میشه. میخواد شامل اضافه کار باشه، تشویقی
باشه. یک چیزی که بابت زحمتی که داره واسه اون
کارآموز میکشه، درسته هممون وظیفه داریم، کسانی که
وارد نظام میشن، ما راشون بندازیم. ولی یکی ممکنه
حوصلش نکشه یا اینکه بگه این همه اومدن و رفتن چی
شد؟ حداقل یک حق الزحمه ای، تشویقی، چیزی بابت
این فرد در نظر بگیرن." (شرکت کننده شماره ۱۳-
دانشجوی ناپیوسته). "حداقلش مدیر گروه روز اول با
هرگروه پاشه بره و به دست من مری حداقل یک جعبه
شیرینی بدن و تا بتونم بهشون بگم که شما نیمسال قبل
خیلی زحمت کشیدین، این نیمسال هم قراره که مزاحم
شما باشن. واقعا چون امکاناتی نبود، میخواستیم زبانی

حتی باید علاوه بر کارشناسی تو مراکز، از بهورزها هم بپرسیم، که این دانشجویها که نیمسال قبل پیش شما بودن، الان واسه نیمسال بهمن شما پیشنهادت چیه؟" (شرکت کننده شماره ۱- مربی کارآموزی)

بحث

راهکارهای بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در پنج طبقه نظام آموزشی، برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی، مدیریت کارآموزی، عرصه کارآموزی و ارزشیابی دانشجویان تبیین گردید.

کم کردن فاصله بین دروس نظری و عملی یکی از راهکارهای نظام آموزشی جهت بهبود کارآموزی است. همسو با مطالعه حاضر، طبق مطالعه پورقانع و همکاران نیز عدم هماهنگی دروس نظری و عملی باعث یادگیری نامناسب می شود (پورقانع و رجب پور ۱۳۹۵). همچنین نتایج سایر تحقیقات نیز نشان داده است که بهبود یادگیری مطلوب می تواند از طریق ارتباط نزدیک دانش نظری و عملی فراهم گردد (عابدینی و همکاران ۱۳۸۷، علوی و عابدی ۱۳۸۶). یکی دیگر از راهکارهای نظام آموزشی جهت بهبود کارآموزی، حضور مستمر و فعالانه اساتید و مربیان کارآموزی است. همسو با نتایج این پژوهش، مطالعات ریمن و همکاران (۲۰۰۰) و وحیدی و همکاران (۱۳۸۴) نیز نشان دادند که وجود مربیان توانمند و علاقه مند در کنار دانشجویان در عرصه های کارآموزی و کارورزی می تواند تأثیر بسزایی در موفقیت دانشجویان و اثربخش بودن مباحث داشته باشد. با توجه به اینکه حضور مربیان توانمند و با دانش بالا در عرصه های کارآموزی و کارورزی همراه دانشجویان باعث افزایش توانمندیها و انگیزش دانشجویان می گردد (جعفری و ولیانی ۱۳۸۱)، باید این مهم بیشتر مورد توجه قرار گیرد. در همین راستا، مطالعه اعظمی و همکاران نیز نشان داد که با توجه به اهمیت استفاده از مربیان توانمند و با انگیزه در کارآموزی و کارورزی ها، بهتر است مکانیسمی مناسب برای جبران

"محتوای لاگ بوک رو در ابتدا باید واحدهای اجرایی محیطی مثل بیماری ها، محیط، مامایی و... تدوین کنن، چون دانشجویان باید بالاخره توی همین واحدها مشغول به کار بشن. اگه رئوس مطالب لاگ بوک خود ما رو نگاه کنین برای هر واحد ۲۰ سرفصل نوشتن، این نشانه اینه که عزیزان فقط یه کپی ساده برداشتن، به جاش میتونستن بگن: سرفصل ها با توجه به دستورالعمل های اجرایی هر واحد که در سامانه ناب هم تعریف شده" (شرکت کننده شماره ۴- دانشجوی ناپیوسته). "سرفصل های کتاب کارآموزی با توجه به نیازهای روز باید بازبینی بشه و بروزرسانی بشه" (شرکت کننده شماره ۱۲- مربی کارآموزی).

۲-۵- در نظر گرفتن بخشی از نمره ارزشیابی بر اساس مشاهده فعالیت های دانشجوی

"استاد بیاد یک روزش رو در اختیار ما قرار بده. در مرکز بهداشتی از ما امتحان بگیره. مثلاً یه موردی میاد چجوری باهاش برخورد می کنیم. چه آموزشهایی بهش میدیم. چه کاری براش انجام میدیم. اینها رو عملی ببینن و این قسمتی از نمره کارآموزی بشه" (مصاحبه گروهی شماره ۱- دانشجوی پیوسته).

۳-۵- ارزشیابی پایان نیمسال به صورت ترکیب کتبی و مصاحبه

"بهره ارزشیابی پایان نیمسال به اینصورت باشه که هم کتبی و هم مصاحبه با اساتید باشه" (شرکت کننده شماره ۴- دانشجوی ناپیوسته). "کارهایی که نیاز به مهارت های عملی داره، به صورت عملی از شون امتحان گرفته بشه، چیزی نظریک که باید فرد بدونه هم به صورت نظریک ازش پرسیده بشه. این کار قشنگیه" (شرکت کننده ۱۲- مربی کارآموزی).

۴-۵- دریافت بازخورد فعالیت های کارآموزان از پرسنل مراکز بهداشتی

"گروه باید پرسنل رو دعوتشون کنه نیمسالی یک بار، با اینا گفت و گو کنه و بپرسه نیمسال قبلی که ما دانشجوی رو فرستادیم شما با چه چالش هایی مواجه بودین؟ ما

مهارت های ارتباطی به عنوان راهکاری جهت بهبود برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی می باشد. مهارت های ارتباطی آن دسته از مهارتهایی هستند که افراد میتوانند درگیر تعامل های بین فردی و فرایند ارتباط شوند و شامل مهارت های متفاوتی هستند که مهمترین آنها مهارتهای کلامی، گوش دادن مؤثر و بازخورد است (کشتکاران، حیدری و باستانی ۱۳۹۰). در مطالعه کلی (۲۰۰۷) مشخص شد که مهارت های ارتباطی بیشتر از دانش اساتید اهمیت دارد. مطالعه گاردن و همکاران (۲۰۰۰) نیز برای جذاب شدن محیط کارآموزی بر تجهیز و تقویت یادگیرنده با مهارتهای ارتباطی تأکید نمودند.

برگزاری جلسات هماهنگی با معاونت بهداشتی و مراکز بهداشت شهرستان یکی از راهکارهای مرتبط با مدیریت کارآموزی می باشد. کارآموزی مربوط به بخش بهداشت به دلیل تعداد و تنوع زیاد مراکز و فاصله جغرافیایی زیاد بین آنها، مشکل هماهنگی باید بیشتر مد نظر قرار گیرد (اعظمی و همکاران ۱۳۹۸). همکاری پرسنل مرکز بهداشتی با دانشجویان می تواند از طریق هماهنگی در سطوح مدیریتی افزایش یابد. پازوکیان در مطالعه ای نشان داد که عدم همکاری پرسنل می تواند در دانشجویان تنش های خیلی زیادی را ایجاد نماید (پازوکیان و رسولی ۱۳۹۰). لزوم هماهنگی دانشگاه با مراکز بهداشتی و درمانی در مطالعات تبریزی و اعظمی (۱۳۹۳) و ظهیری (۱۳۸۹) نیز مورد تأکید قرار گرفت به طوری که ضرورت افزایش هماهنگی های قبلی با مراکز درمانی از طریق یک ساز و کار رسمی و قانونمند امری ضروری تلقی گردیده است. هماهنگی با واحد نقلیه قبل از شروع کارآموزی نیز یکی دیگر از به راهکارهای مرتبط با مدیریت کارآموزی می باشد. در این راستا، جواد و همکاران نیز پیشنهاد نمودند که برای اثربخشی هرچه بیشتر دروس کارآموزی که زمان نسبتاً قابل توجهی از وقت دانشجو را خود به اختصاص می دهد لازم است تا حد امکان از فیلدهای در دسترس به دانشکده استفاده و یا

خدمت مربیان و افزایش انگیزه آنها در نظر گرفته شود (اعظمی و همکاران ۱۳۹۸).

استفاده از دینفعان جهت تدوین برنامه درسی کارآموزی به عنوان یکی از راهکارهای راهکارهای بهبود برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی است. همسو با نتایج مطالعه حاضر، دادگران و همکاران نیز معتقدند با توجه به پیشرفتهای فناوری در محیط آموزش بالینی، نیاز به بازنگری برنامه های آموزش بالینی وجود دارد. این برنامه ها به منظور یادگیری مؤثر باید بازتابی از سبکها و ترجیحات یادگیری دانشجویان باشند (دادگران، پرویزی و پیروی ۲۰۱۲). طرح درس تدوین شده نحوه همکاری پرسنل عرصه های کارآموزی را مشخص کرده و انتظارات از آنها را روشن می کند. بنابراین در صورتی که طرح درس در اختیار کارکنان عرصه ها قرار بگیرد در آموزش دانشجویان و ارزیابی آنان بسیار مؤثر خواهد بود (تبریزی و همکاران ۱۳۸۹). لزوم تبیین انتظارات از دانشجویان در ابتدای نیمسال یکی دیگر از راهکارهای بهبود برنامه ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی می باشد. تشکیل کلاس های توجیهی قبل از شروع کارآموزی یکی از روشهای آشنا کردن دانشجویان با اهداف کارآموزی است و هدف آن کمک به هماهنگی دانشجویان با محیط کارآموزی است. در مطالعه تبریزی و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی تبریز، از دیدگاه دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی و بهداشت خانواده کلاسهای توجیهی قبل از کارآموزی برای حضور مؤثر دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار بود (تبریزی و همکاران ۱۳۸۹). نل و همکاران (۱۹۹۷) نشان داده اند که ارائه راهنمای بالینی مشتمل بر اهداف رفتاری کارآموزی، مقررات بخش، وظایف دانشجو و مربی، چگونگی ارزشیابی و منابع درسی مورد نیاز به دانشجویان در ابتدای شروع کارآموزی بالینی سبب افزایش رضایت دانشجویان در استفاده از وقت، درک بهتر مسؤلیت های شغلی و وظایف آینده، یادگیری بهتر مهارت های بالینی مربوط به بخش، استفاده از دانش نظری در عمل شده است. علاوه بر موارد مذکور آموزش

این که وسایل ایاب و ذهاب در اختیار دانشجو و مربی قرار گیرد (جوادی، رئیسی و گلکار ۱۳۸۶).

توجیه مراکز بهداشت در مورد انتظارات از دانشجویان یکی از راهکارهای مرتبط با فیلد کارآموزی می باشد. برگزاری جلسات توجیهی برای پرسنل فیلد در ابتدای دوره و ترغیب و تشویق کارکنان فیلد در این زمینه امری ضروری به نظر می رسد (جنتی و همکاران ۱۳۹۷). مطالعه تبریزی و همکاران نشان داد که حضور کارشناسان سیستم بهداشتی درمانی و یا اساتید هر یک از رشته های مربوطه در عرصه کارآموزی و کاروزی و حتی رئیس و مدیر بیمارستان در کلاسهای توجیهی دانشجویان مدیریت خدمات بهداشتی درمانی می تواند بسیار موثر باشد (تبریزی و همکاران ۱۳۸۹). مطالعه آهنچیان و همکاران نیز نشان داد که قبل از اجرای روش کارآموزی در عرصه بایستی محیط بالینی هم آمادگی اجرای این روش را داشته باشند و کاملاً در رابطه با این روش آموزشی توجیه شوند چرا که عدم حضور مربی در بخش نیاز به همکاری سایر پرسنل داشته تا دانشجو به اهداف آموزشی در این روش دست پیدا کند (آهنچیان و همکاران ۱۳۹۶). دهقانی و همکاران پیشنهاد نمودند که برای جلب همکاری بیشتر تیم بهداشتی درمانی و عدم سرگردانی دانشجو در غیاب مربی، ضرورت تبیین برنامه آموزش بالینی کارآموزی در عرصه برای همکاران بهداشتی درمانی و ایجاد تسهیلاتی برای آنان برای همکاری مشخص شود (دهقانی، دهقانی و فلاح زاده ۱۳۸۳). انتخاب مراکز تمایل به همکاری در کارآموزی یکی دیگر از راهکارهای مرتبط با فیلد کارآموزی می باشد. مطالعات گذشته نیز بر انتخاب محیط آموزشی و تعداد مناسب دانشجوی هر مربی تأکید نموده اند (رسولی، زاغری و اسماعیلی ۱۳۹۲، خداویسی و همکاران ۱۳۹۰، محبی و همکاران ۱۳۹۰). محیط مناسب کارآموزی در عرصه بهداشت، ضمن کمک به دانشجو در زمینه یادگیری و کسب توانایی ایفای نقش به عنوان پرستار بهداشت، می

تواند سبب توانمند ساختن آنها در سایر ابعاد شخصیتی گردد (هروی و همکاران ۱۳۸۹). جبران زحمت و ایجاد انگیزه در پرسنل مراکز بهداشتی یکی دیگر از راهکارهای مرتبط با فیلد کارآموزی می باشد. در این راستا، مطالعه جنتی و همکاران بر لزوم ساز و کار تشویق پرسنل تأکید می نماید (جنتی و همکاران ۱۳۹۷) و تبریزی و همکاران نیز ارائه برخی مشوق ها برای انگیزش بیشتر پرسنل مراکز درمانی و تقدیر و تشکر از مربیان برتر را پیشنهاد نمودند (تبریزی و اعظمی ۱۳۹۳).

اصلاح لاگ بوک کارآموزی از راهکارهای مرتبط با ارزشیابی کارآموزی می باشد. لاگ بوک (دفترچه فعالیتهای عملی) ابزار مفیدی برای آموزش و یادگیری است و همچنین به عنوان یک راهنمای مطالعاتی برای مستند کردن فرایند یادگیری، ابزار ارزیابی دانشجویان عینی تر شدن ارزشیابی و رضایت بیشتر دانشجویان توصیه می شود. ترابی و همکاران نیز در مطالعه خود نقش مؤثر دفترچه فعالیتهای عملی در آموزش حیطه های شناختی و روان حرکتی، ارزشیابی و رضایت مندی دانشجویان دندانپزشکی را نشان دادند (ترابی و همکاران ۱۳۹۱). در مطالعه نبی لو و همکاران نیز کارآموزان استفاده از راهنمای آموزشی یا لاگ بوک را برای آشنایی هر چه بیشتر آنها با اهداف کارآموزی، توجیه آنها توسط اساتید، مربیان و پرسنل مراکز بهداشتی مسئول ارائه واحد کارآموزی در عرصه، نظارت و هدایت توسط مربیان، درگیر کردن کارآموزان در ارائه خدمات مهم تلقی کرده و از عوامل مؤثر در ارتقای وضعیت کارآموزی در عرصه دانستند (نبی لو و همکاران ۱۳۹۷). اصلاح شیوه ارزشیابی و توجه به فعالیت های دانشجو در محل کارآموزی نیز از سایر راهکارهای مرتبط با ارزشیابی کارآموزی می باشد. ارزشیابی درسی همیشه یکی از موضوعات چالش برانگیز در روابط دانشجو و استاد بوده است. ارزشیابی عملکرد دانشجو در کارآموزی با چالش های بیشتری همراه است. بخاطر پیچدگی ماهیت کارآموزی، ارزشیابی آن تا حدود زیادی وابسته به دیدگاه مربی کارآموزی است. بنابراین

تشکر و قدردانی

از معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی گلستان جهت تصویب طرح پژوهشی با کد ۱۱۱۱۷۵ و مشارکت صاحب‌نظران در انجام این طرح پژوهشی قدردانی می‌گردد.

References

- Alavi, M. and Abedi, H., 2008. Nursing students' experiences and perceptions of effective instructor in clinical education. *Iranian Journal of Medical Education*, 7(2), pp.325-334. [In Persian]
- Abedini, S., Aghamolaei, T., Jomehzadeh, A. and Kamjoo, A., 2009. Clinical education problems: the viewpoints of nursing and midwifery students in Hormozgan University of Medical Sciences. *Hormozgan medical journal*, 12(4), pp.249-253. [In Persian]
- Ahanchian, M., Sharafi, S., Vafae, M. and Hajiabadi, F., 2017. Evaluate the Effectiveness of internship program in nursing student using Kirkpatrick's model. *Research in Medical Education*, 9(1), pp.17-9. [In Persian]
- Abedini, S., Khani, K., Morabbi, H. and Karmostaji, A., 2018. Experiences of the Clerkship Challenges of Laboratory Sciences in the Students and the Faculty Respective Opinion: A Qualitative Research. *Journal of Development Strategies in Medical Education*.5(1), pp.80-93. [In Persian]
- Azami-Aghdash, S., Ostad_ahmadi, Z., SHahedifar, N. and Derakhshani, N., 2019. Improving Quality of Health Service Management Clerkship Course Using Action Research. *The Journal of Medical Education and Development*, 14(2), pp.110-122. [In Persian]
- Dehghani, K.H., Dehghani, H. and Falahzadeh, H., 2005. THE

اغلب دانشجویان ارزشیابی را مناسب با توانایی خود نمی‌دانند و اعتقاد بر عادلانه بودن فرایند ارزشیابی ندارند (زارعی ۱۳۹۲). ارزشیابی‌های سلیقه‌ای مربی و یا ارزشیابی‌هایی که مربی با پیشینه قبلی ذهنی خود عملکرد فعلی دانشجو را مورد بررسی قرار می‌دهد موجب افت انگیزه در دانشجو و کاهش رضایت آنها از مربی و محیط کارآموزی می‌شود. به همین منظور ارزشیابی عینی و بدون سوگیری مربی که منطبق بر اهداف رفتاری وی از دانشجو باشد موجب ارتقا کیفیت آموزش و افزایش عملکرد دانشجو به دلیل رضایت وی از مربی می‌گردد (نهریری و همکاران ۱۳۹۵).

از نقاط قوت این مطالعه، دستیابی به راهکارهای کاربردی از دیدگاه دانشجویان، مربیان و اساتید رشته کارآموزی جهت ارتقای این دوره بود. این مطالعه محدودیت‌هایی نیز داشت. جلب همکاری برخی از شرکت‌کنندگان مشکل بود که با پیگیری مستمر و توجیه اهمیت مطالعه این مشکل رفع شد. در مطالعات آینده می‌توان در قالب مطالعات کمی به اولویت‌بندی راهکارهای اجرایی پرداخت و در قالب برنامه عملیاتی گروه بهداشت عمومی نسبت به اجرای این راهکارها برنامه ریزی نمود. یکی از نقاط ضعف این مطالعه، عدم بررسی رضایتمندی کلی دانشجویان از دوره کارآموزی است که به منظور سنجش تأثیر هر کدام از راهکارها بر رضایت دانشجویان و اثربخشی کارآموزی، می‌توان مطالعات مداخله‌ای طراحی نمود.

نتیجه‌گیری

انتخاب راهکارهای مناسب مرتبط با ارتقای نظام آموزشی، برنامه‌ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی، مدیریت کارآموزی، بهبود وضعیت عرصه کارآموزی و ارزشیابی دانشجویان و برنامه‌ریزی جهت اجرا در قالب برنامه عملیاتی، می‌تواند منجر به ارتقای کمی و کیفی کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان گردد.

- Journal of Health in the Field, 3(4), pp.1-4. [In Persian]
- Heidari, A., Khademi, J., Khatirnamani, Z., Rafiei, N. and Mirkarimi, S.K., 2021. Evaluating the quality of the public health internship program based on the CIPP model at Golestan University of Medical Sciences. Medical Education, 12(2), pp.6-20. [In Persian]
- HERAVI, K.M., Rejeh, N., ANOOSHEH, M. and Alhani, F., 2011. NURSING STUDENTS' COMPREHENSION OF COMMUNITY HEALTH NURSING TRAINING IN FIELD: A QUALITATIVE RESEARCH. IRANIAN JOURNAL OF MEDICAL EDUCATION, 11(34), pp.526-538. [In Persian]
- Jaffari, F. and Valiani, M., 2002. Evaluation of field training from the viewpoints of management and informatics students of Isfahan university of medical sciences. Iranian Journal of Medical Education, 2(1), pp.19-26. [In Persian]
- Javadi, M., Raeisi, A.R. and Golkar, M., 2008. Comparison between Health Care Management Students Instructors Point of View about Internship lessons in this major Isfahan University of Medical Sciences 2006. Strides in development of medical education, 4(2), pp.84-91. [In Persian]
- Jannati, A., Dehgani Milag, F., Narimani, M., Gholizadeh, M. and Kabiri, N., 2018. Evaluation of the Experiences of Health Service Management Students at the Faculty of Management and Information in Tabriz, Iran Regarding Field Internship: A Qualitative Research. Journal of Medical Education Development, 11(29), pp.44-53. [In Persian]
- Khayyati, F., Jahanlou, A. and Lotfizadeh, M., 2013. Developing and Introducing a New Curriculum for Apprenticeship of EDUCATIONAL PROBLEMS OF CLINICAL FIELD TRAINING BASED ON NURSING TEACHERS AND LAST YEAR NURSING STUDENTS' VIEW POINTS. [In Persian]
- Dadgaran, I., Parvizy, S. and Peyrovi, H., 2012. A global issue in nursing students' clinical learning: The theory-practice gap. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 47, pp.1713-1718.
- Damari, B., Hajebi, A., Bolhari, J. and Heidari, A., 2018. Developing a training course for spiritual counselors in health care: Evidence from Iran. Indian journal of palliative care, 24(2), p.145.
- Dehghani, M., Torab Miandoab, A., Habibi-Chenaran, S., Hayavi Haghghi, M.H. and Mirabootalebi, N., 2020. Design a training content of Health Information Technology field. Journal of Development Strategies in Medical Education, 7(1), pp.26-40. [In Persian]
- Guba, E.G., 1981. Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. Ectj, 29(2), pp.75-91.
- Lincoln, Y.S., 1995. Emerging criteria for quality in qualitative and interpretive research. Qualitative inquiry, 1(3), pp.275-289.
- Gordon, J., Hazlett, C., Ten Cate, O., Mann, K., Kilminster, S., Prince, K., O'Driscoll, E., Snell, L. and Newble, D., 2000. Strategic planning in medical education: enhancing the learning environment for students in clinical settings. Medical education, 34(10), pp.841-850.
- Heidari, A., Kabir, M.J., Jafari, N., Gashti, A.B., Pourabasi, M.A. and Honarvar, M.R., 2016. Assessment of human and physical resources in health houses and health-care centers providing emergency services: a study in Golestan province.

- Nabilou, B., Amirzadeh, J., Mirzapour, S., Salem Safi, P. and Yusefzadeh, H., 2018. EVALUATION OF CLERKSHIP QUALITY OF PUBLIC HEALTH STUDENTS IN URMIA MEDICAL SCIENCES UNIVERSITY IN 2017. *Nursing and Midwifery Journal*, 16(4), pp.218-224. [In Persian]
- POURGHANE, P. and RAJABPOUR, N.M., 2016. EXPERIENCES OF NURSING STUDENTS AND CLINICAL TEACHERS ABOUT. [In Persian]
- Pazokian, M. and Rassouli, M., 2012. Challenges of nursing clinical education in world. *Journal of Medical Education Development*, 5(8), pp.18-26. [In Persian]
- Rassouli, M., Zagheri Tafreshi, M. and Esmail, M., 2014. Challenges in clinical nursing education in Iran and strategies. *Journal of clinical excellence*, 2(1), pp.11-22. [In Persian]
- Remmen, R.O.Y., Denekens, J., Scherpbier, A., Hermann, I., Van Der Vleuten, C., Royen, P.V. and Bossaert, L., 2000. An evaluation study of the didactic quality of clerkships. *Medical education*, 34(6), pp.460-464.
- Tabrizi, J.S. and Azami-Aghdash, S., 2015. Perspective of health service management master students about methods of holding clerkship and internship courses: a qualitative study. *Research in Medical Education*, 7(3), pp.1-10. [In Persian]
- Tabrizi, J., Mardani, L., Kalantari, H. and Hamzehei, Z., 2011. Clerkship from the Perspective of Students of Health Services Management and Family Health in Tabriz University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 10(4). [In Persian]
- TORABI, K., BAZRAFKAN, L., SEPEHRI, S. and HASHEMI, M., 2013. The effect of logbook as a study guide in Public Health Students in Bachelor Level in 2009. *Journal of Health*, 3(4), pp.81-93. [In Persian]
- Keshtkaran, A., Heidari, A. and Bastani, P., 2012. Study of managers' communication skills based on the staff's view in Shiraz University of Medical Sciences. *Journal of Payavard Salamat*, 5(4), pp.41-48. [In Persian]
- Kelly, C., 2007. Student's perceptions of effective clinical teaching revisited. *Nurse education today*, 27(8), pp.885-892.
- Khodaveisi, M., Pazargadi, M., Yaghmaei, F. and Bikmoradi, A., 2012. Identifying challenges for effective evaluation in nursing education: A qualitative study. *Journal of research in medical sciences: the official journal of Isfahan University of Medical Sciences*, 17(7), p.710. [In Persian]
- Mirza, E.D., Shareigu, M. and MEHDIPOUR, A., 2020. Survey of the Viewpoints of Surgical technology Students of Rafsanjan University of Medical Sciences about Clinical Education Status in 2019. [In Persian]
- Mohebbi Noubandegani, Z., Rambod, M., Hashemi, F., Mohammadi, H.R., Najafi Dolatabad, S. and Setoudeh, G., 2012. View point of the nursing students on challenges in clinical training, Shiraz, Iran. *Hormozgan medical journal*, 16(5), pp.415-421. [In Persian]
- Nehrir, B., Ebadi, A., Vanaki, Z., Khademolhosseini, S.M. and Mokhtari Nouri, J., 2016. Medical surgical nursing pathology: A qualitative study. *Journal of Nursing Education*, 5(4), pp.1-7. [In Persian]
- Nehls, N., Rather, M. and Guyette, M., 1997. The preceptor model of clinical instruction: The lived experiences of students, preceptors, and faculty-of-record.

Zahiri, M., 2011. Assessment of Field Training Programs in Graduates of Health Services Management in Ahwaz Jondishapour University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*, 11(2). [In Persian]

ZAREI, J., ABDOLKHANI, R., AZIZIAN, S. and SARIKHANI, L., 2014. A survey on the viewpoint of graduates of Medical Records bachelor degree about strengths and weaknesses of the internships program in Ahvaz Jundishapour University of Medical Sciences. *EDUCATIONAL DEVELOPMENT OF JUNDISHAPUR*, 5, pp.12-20. [In Persian]

dentistry training. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*, 1(3), pp.81-84. [In Persian]

Vahidi, R., Daneshkhah, N., Araks, M., KOUSHAVAR, H. and MOHAMMADPOURASL, A., 2006. NURSING STUDENTS' AND INSTRUCTORS' VIEWPOINTS REGARDING PROFESSIONAL ABILITIES OF STUDENTS IN INTERNSHIP PROGRAM AT TABRIZ UNIVERSITY OF MEDICAL SCIENCE. *IRANIAN JOURNAL OF MEDICAL EDUCATION*, 6(16), pp.107-113. [In Persian]

مجله‌ی توسعه‌ی آموزش جندی‌شاپور
فصلنامه‌ی مرکز مطالعات و توسعه‌ی آموزش علوم پزشکی
سال سیزدهم، شماره ۱، بهار ۱۴۰۱

تبیین راهکارهای اجرایی جهت بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشگاه علوم پزشکی گلستان: یک مطالعه کیفی

علیرضا حیدری*؛ عضو هیئت علمی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.

جواد خادمی؛ عضو هیئت علمی، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.
زهرا خطیرنامنی؛ کارشناسی ارشد آمار زیستی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.

نرگس رفیعی؛ دانشجوی دکتری مدیریت خدمات بهداشتی درمانی، مرکز تحقیقات مدیریت سلامت و توسعه اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان، گرگان، ایران.

چکیده: کارآموزی در عرصه از دروسی است که دانشجویان باید در محیط واقعی کار به صورت عملی آموزش ببینند. دوره‌های کارآموزی در شکل‌دهی مهارت‌های اساسی و توانمندی‌های حرفه‌ای دانشجویان نقش اساسی دارند. هدف از انجام مطالعه حاضر تبیین راهکارهای اجرایی جهت بهبود برنامه آموزشی کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گلستان بود. این مطالعه کیفی توصیفی در سال ۱۳۹۸ در استان گلستان انجام شد. شرکت کنندگان در مطالعه ۳۱ نفر از فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی رشته بهداشت عمومی که دوره کارآموزی خود را در دانشکده بهداشت گذرانده‌اند، دانشجویان کارشناسی رشته بهداشت عمومی که حداقل یک نیمسال از کارآموزی را سپری کرده‌اند و مربیان و اعضای هیئت علمی گروه بهداشت عمومی بودند که به صورت هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها به وسیله مصاحبه‌های گروهی و فردی جمع‌آوری شد و به روش تحلیل محتوا در نرم افزار Atlas.ti 8 تحلیل گردید. راهکارهای بهبود وضعیت کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در ۵ طبقه اصلی (ارتقای نظام آموزشی، برنامه‌ریزی و آمادگی قبل از کارآموزی، مدیریت کارآموزی، بهبود وضعیت عرصه کارآموزی و پایش و ارزشیابی دانشجویان) و ۲۴ طبقه فرعی تبیین شد. انتخاب راهکارهای مناسب جهت بهبود وضعیت موجود در قالب برنامه عملیاتی، می‌تواند منجر به ارتقای کمی و کیفی کارآموزی در عرصه رشته بهداشت عمومی در دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان گردد.

واژگان کلیدی: تحقیق کیفی، کارآموزی، آموزش بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت عمومی.

***نویسنده مسؤول:** عضو هیئت علمی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گلستان،

گرگان، ایران.

Email: alirezaheidari7@gmail.com